

Liikennekaaren vaikutukset hankintalakiin

Liikenne- ja viestintävaliokunta 13.10.2016

12.10.2016

Esityksen sisältö

1. Hankintaan liittyvät lainsäädännön soveltamisalakysymykset
2. Liikennekaaren mukaiset hankinnan järjestämismallit
3. Liikennekaaren yhteentoimivuusvaatimus hankintojen kannalta
4. Henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan ilmoitusvelvollisuus

Sovellettava normipohja*

Hankintayksikkönä toimivaltainen viranomainen (IV osa 1 luku 3 §)

• Hankinnan kohteena:

1. Käyttöoikeussopimus (liikennöitsijä saa lipputulot + mahd. korvauksen tilaajalta):

- Palvelusopimusasetus (PSA)
- Liikennekaari
- Hankintalaki

Lain soveltamisen
kynnysarvo 0 €

2. Hankintasopimus (liikennöitsijä saa korvauksen tilaajalta, tilaaja saa lipputulot, ns. "bruttomalli"):

- PSA
- Erityisalojen hankintalaki
 - Hankintalaki tietyiltä osin

Lain soveltamisen
kynnysarvo
418 000 €

MAHDOLLISUUS ASETTAA PSA:n MUKAINEN
YKSINOIKEUS

Hankintayksikkönä muu kuin liikennekaaren mukainen toimivaltainen viranomainen

• Hankinnan kohteena:

1. Käyttöoikeussopimus

- Hankintalaki

Lain soveltamisen
kynnysarvo
500 000 €

2. Hankintasopimus

- Hankintalaki

Lain soveltamisen
kynnysarvo 60 000 €

EI MAHDOLLISUUTTA ASETTAA
PSA:n MUKAISTA YKSINOIKEUTTA

* Uusien kansallisten hankintalakien tultua voimaan

Hankintoja säätelevä lainsäädäntö

- Liikennekaaren III osan 3 luku säätelee joukkoliikenteen hankintoja (käyttöoikeussopimukset)
- Hankintalainsäädäntöä koskevassa HE:ssä (108/2016) on jo huomioitu lakien soveltamisalaa koskevat kysymykset
 - Erityisalojen hankintalain HE:n 8 §, 20 § 2 mom
 - Hankintalaki 9 § 2 mom.
- Soveltamisalaa koskevat kysymykset voivat olla vaikeaselkoisia hankintayksiköille ja tarjoajille hankintaa koskevan lainsäädäntökokonaisuuden vuoksi (PSA, liikennekaari, hankintalaki, erityisalojen hankintalaki)
- Hankintayksiköiden yhdenmukaiselle toiminnalle ja yhteishankinnoille haasteita..
 - Eri sopimustyytit, kynnysarvot, erilaiset käytännöt

Joukkoliikenteen järjestämistavat

- Liikennekaaren johdosta hankintojen osalta tulee arvioida kysymykseen tulevia liikenteen järjestämismalleja.
- Liikennekaaren instrumentit viittaavat ainakin kolmeen erityyppiseen järjestämismalliin:

Liikenteen järjestämismalli	Piirteitä
Markkinaehtoista liikennettä täydentävät hankinnat	• Viranomainen hankkii ainoastaan liikennettä, jota ei synny markkinaehtoisesti • Kilpailutetulle liikenteelle ei myönnetä yksinoikeutta • Jos kilpailutetun liikenteen päälle syntyy markkinaehtoista liikennettä, hankintasopimus irtisanotaan
Kilpailutettu malli / yksinoikeus	• Viranomainen vastaa kokonaispalvelusta (yhteensovitettu liikenne, lippu- ja maksujärjestelmä ja matkustajainformaatio) • Viranomaisen hankkimalle liikenteelle asetetaan yksinoikeus ja viranomainen pyrkii jälkiseurannalla varmistamaan sen toteutumisen
Markkinaehtoinen mahdollisesti täydennettynä palvelusetelillä	• Viranomainen ei kilpailuttaisi liikennettä ollenkaan, vaan ohjaa tuen mahdollisen palvelusetelin muodossa liikennepalvelun käyttäjälle

Vaikutuksia kilpailutettavalle liikenteelle

- Liikennevirasto haluaa korostaa, että markkinaehtoinen liikenne nähdään positiivisena asiana ja mahdollisella yksinoikeuden asettamisella tavoitellaan hankintayksikön näkökulmasta markkinaehtoista palvelua parempaa palvelutasoa esim. ympäristöystävällisen ja esteettömän kaluston muodossa
- Isommilla seuduilla joudutaan miettimään uudelleen, miten liikenteen kilpailuttaminen on tarkoituksenmukaista suunnitella ja toteuttaa, jotta joukkoliikennepalvelut muodostavat yhteiskunnan kannalta toimivan ja tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden.
- Jos hankintayksikön kilpailuttaman liikenteen (jolle ei ole annettu yksinoikeutta) päälle syntyy markkinaehtoista liikennettä, saattaa se käytännössä edellyttää kilpailutetun liikenteen sopimuksen irtisanomista. Tämän johdosta todennäköisesti:
 - Tarjoushinnat nousevat, jos tarjoajat näkevät riskiä kilpailutetun liikenteen pysyvyydessä
- Ehdotettu palvelusetelijärjestelmä (III osa 4 luku 1 §) saattaa olla toimiva järjestelmä markkinaehtoisessa liikenteessä, mutta kilpailutetussa liikenteessä palveluseteli johtaisi kahdenkertaiseen tukemiseen, kun viranomaisella on maksaa jo liikenteestä ja lippujen alennuksista.

Liikennekaaren yhteentoimivuusvaatimus hankintamenettelyn kannalta (III osa 2 luku 3 §)

● Yhteentoimivuuden edistäminen julkisissa hankinnoissa

"toimivaltaisen viranomaisen on huolehdittava siitä, että hankittaessa liikumispalveluja tämän lain tai julkisista hankinnoista annetun lain mukaisesti on tarjouspyynnössä, hankintailmoituksessa ja hankintasopimuksessa edellytettävä, että:

1)...

2) palveluntarjoajan lipputuotteisiin perustuvien matkustusoikeuksien on oltava todennettavissa sähköisen viestintäverkon avulla taustajärjestelmästä, ja todentamisessa on käytettävä yleiskäyttöisiä teknologioita

3)...

Toimivaltaisen viranomaisen on hyväksyttävä kaikki sellaiset palveluntarjoajien käyttämät järjestelmät, jotka täyttävät 1 momentin 2 kohdan [edellä] vaatimukset."

Liikennekaaren yhteentoimivuusvaatimus hankintamenettelyn kannalta (III osa 2 luku 3 §)

- Yhteentoimivuusvaatimukset koskevat HE:n mukaan liikennekaaren tai hankintalain mukaisia hankintoja, eivät erityisalojen hankintalain mukaisia hankintoja.
- Pääosa toimivaltaisten viranomaiskaupunkien liikenteestä kilpailutetaan tällä hetkellä bruttosopimuksin, jotka kansallisten hankintalakien voimaantultua alkavat noudattaa bruttosopimuksissa erityisalojen hankintalakia.
- Liikennevirasto näkee tarkoituksenmukaisena, että yhteentoimivuuspykälään lisätään viittaus myös erityisalojen hankintalakiin, jotta yhteentoimivuusvaatimus koskee kaikkea liikennettä
- 3 §:n 2 mom. kirjaus nykymuodossaan herättää kysymyksen siitä, että voiko tilaaja asettaa muita vähimmäisvaatimuksia liikennöitsijän tarjoamille järjestelmille? Vai onko liikennekaaren vaatimus se pohja, jonka päälle tilaaja voi asettaa muita tarkoituksenmukaisia vaatimuksia?

Yhteentoimivuuden edistäminen ja vähimmäisvaatimukset

- Käytännössä hankintayksikön tulisi voida asettaa joukko muitakin tarjousta koskevia vähimmäisvaatimuksia turvatakseen palvelun tarkoituksenmukaisen laadun:
 - Vähimmäisvaatimukset voivat liittyä esimerkiksi lipputuotteisiin (kausilippu, kertalippu ym), raportointiin (matkustajamäärät, lipputulokertymä), lipunmyyntiin (netti, ajoneuvomyynti, asiakaspisteet yms.)
 - Laissa ja/tai sen perusteluista tulisi käydä selkeästi ilmi, että kyse on yhdestä vähimmäisvaatimuksesta ja että tilaaja voi asettaa niitä muitakin
- ➔ Muutoin riskinä on, että asia saadaan ratkaistua vasta markkinaoikeuspäätösten myötä.

Seuranta ja yhteensovittaminen (IV osa 1 luku 2 §)

- Liikennekaaren mukaan Liikennevirasto seuraa liikkumispalveluiden kysyntää ja tarjontaa ja sovittaa yhteen liikkumispalveluiden kehittämistä.
- Henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan on lisäksi ilmoitettava säännöllisesti tarjottavan palvelun aloittamisesta, lopettamisesta ja olennaisista muutoksista Liikennevirastolle viimeistään 60 päivää ennen suunnitelman toteuttamista siltä osin kuin tiedot eivät ole saatavilla III osan 2 luvun 1 §:n mukaisista rajapinnoista. Tiedot on toimitettava maksutta.
 - Lyhyt ilmoittamisaika voi johtaa suoraan hankintoihin, mikäli toimivaltainen viranomais ei ehdi kilpailuttaa muutosten tai lopettamisen johdosta tarvittavaa liikennettä